

Nr 378

Av herr **Lundström m. fl.**, om upphävande av den i valutlagen för Kungl. Maj:t givna fullmakten att medgiva öppnande och granskning av brev och andra försändelser för valutakontroll.

I skrivelse den 16 april 1940 hemställde valutakontoret att valutaförordningen måtte ändras så att valutamyndigheterna finge rätt att öppna postförsändelser för valutakontroll. Valutakontoret ansåg, att sådan bestämmelse kunde utfärdas av Kungl. Maj:t med stöd av 5 § valutlagen. Kungl. Maj:t fann emellertid, att detta icke kunde ske utan lagändring, varefter proposition härom förelades riksdagen.

Riksgäldsfullmäktige anförde i sitt yttrande, att den fann åtgärden allvarlig men att man "i nuvarande läge" ej hade något att erinra mot densamma.

Vid ärendets behandling i lagrådet yttrade justitieråden Lawski och von Steyern:

Förslaget innebär befogenhet för de däri omnämnda myndigheterna och tjänstemännen att öppna och granska postförsändelser, även om misstanke om brottsligt förfarande ej föreligger mot avsändare eller mottagare och utan att anledning över huvud finns att antaga att något brott förövats. En så utsträckt befogenhet innefattar ett mycket starkt intrång i viktiga rättigheter, och den är naturligtvis också fullkomligt främmande för den ordinära lagstiftningen i ämnet, 1933 års tvångsmedelslag. Lagen den 9 januari 1940 om vissa tvångsmedel vid krig och krigsfara m. m. medger däremot ett sådant ingrepp men endast i fråga om brott av betydligt allvarligare och för rikets säkerhet mera hotande art än dem, om vilka i förslaget är fråga. 1933 års lag torde erbjuda skydd för de fall, då anledning föreligger att antaga att en viss försändelse innehåller valuta, som ej får utföras eller införas. Att utsträcka rätten att bryta försändelser till andra fall synes oss ej böra ske, med mindre valutasmuggling genom posten skulle förekomma i sådan omfattning, att valutaregleringen kan anses allvarligt hotad. Vad i ärendet anföres ger icke stöd för ett antagande, att en sådan situation föreligger eller att det är uteslutet att komma till rätta med nuvarande svårigheter genom en tillämpning av gällande regler. Vi kunna därför icke för närvarande tillstyrka, att förslaget upphöjes till lag.

Två andra ledamöter av lagrådet anförde också starka betänkligheter men ansåg sig dock böra tillstyrka förslaget "med hänsyn till nu rådande förhållanden".

Även departementschefen själv medgav i anledning av lagrådets utlåtande att starka betänkligheter kunde möta mot ett så allvarligt ingrepp som den föreslagna utvidgningen av rätten att undersöka postförsändelser innebure. Han ansåg trots detta att det "särskilt i nuvarande läge framstår som oundgängligen nödvändigt" att skapa skärpta bestämmelser mot otillåten in- och

utförelse av valutor. I samma riktning uttalade sig bankoutskottet (utl. nr 42/1940), som uttryckligen sade sig dela de anförda betänkligheterna. Utskottet förklarade dock att det "i betraktande av nu rådande förhållanden . . . icke ansett sig böra motsätta sig att förslaget upphöjdes till lag".

Kamrarna stannade till en början i skilda beslut. Efter sammanjämkning genomfördes lagändringen i den lydelsen, att Konungen skulle äga "medgiva rätt för polismyndighet, riksbanken eller tjänsteman som riksbanken därtill förordnar att öppna och granska brev och andra försändelser till eller från utlandet som finnas i postverkets vård" (SFS 1940:613,614).

Av det anförda framgår, att tveksamheten vid lagens antagande var stor på alla håll, men att man ansåg den erforderlig med hänsyn till rådande förhållanden. Härmed avsågs otvivelaktigt det nyss påbörjade världskriget. Den tiden torde vara förbi, då man vore frestad att skicka sedlar eller valutor av någon betydelse i brev till utlandet. Rätten att öppna brev innebär ett starkt ingrepp i en gammal svensk rätt att skriva och skicka slutna brev utan insyn från myndighets sida. Att ur valutasynpunkt vissa undantag skedde under kriget må måhända kunna förklaras. Att alltjämt fortsätta med samma system, föranlett just av kriget, är icke rimligt. Denna bestämmelse bör därför nu upphävas och återgång ske till normala förhållanden.

Allmänheten förorsakas också uppenbarligen olägenheter av föreskriften att rekommenderade brev till utlandet icke mottages för befordran med mindre kuvertets innehåll uppvisas för vederbörande posttjänsteman. Postanstalternas arbete tynges desslikes av ifrågavarande bestämmelse. Även denna bestämmelse synes därför böra upphävas.

Valutakontroll över postförsändelser infördes i ett flertal länder i samband med krigsutrottet 1939 eller strax därefter. Numera har denna form av censur avskaffats i de flesta länder väster om järnridån.

Det förtjänar erinras om att den speciella lagstiftningen om tvångsmedel i brottmål fullt ut torde tillgodose rättsvårdens krav även beträffande brevförändelser i de särskilda fall, som därvid kan ifrågakomma.

Med hänvisning till vad sålunda anförts hemställas,

att riksdagen måtte för sin del besluta sådan ändring av valutalagen att i denna lag stadgad fullmakt för Kungl. Maj:t att medge öppnande och granskning av brev och andra försändelser för valutakontroll upphäves, samt

att vederbörande utskott måtte utarbeta förslag till lagtext.

Stockholm den 26 januari 1957

Birger Lundström

David Ollén

Ingrid Gärde Widemar